

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA NA LEKCJACH PRZYRODY W KLASIE IV W SZKOLE PODSTAWOWEJ IM PAPIE A JANA PAWŁA II W MONIATYCZACH

OCENIANIE OSI GNI UCZNIÓW NA LEKCJACH RZYRODY

1. Na pocz tku roku szkolnego nauczyciel przedmiotu informuje ucznia o zasadach oceniania.
2. Ocenianiu podlegaj wiedza i umiej tno ci.
3. Formy sprawdzania wiedzy i umiej tno ci:
 - formy ustne (odpowied , wypowiedzi w klasie – aktywno , prezentacje)
 - formy pisemne: (sprawdziany, kartkówki, zadania domowe, referaty, zadania do prezentowania w zeszytach przedmiotowych)
 - formy praktyczne: zielniki, albumy, rysunki, schematy, wykresy, tabele, foldery, plansze edukacyjne, projekty edukacyjne)
4. Ka dy sprawdzian poprzedzony jest wpisem w dzienniku lekcyjnym z tygodniowym wyprzedzeniem.
5. Sprawdziany s obowi zkowe.
6. Je eli ucze opu cił sprawdzian, to powinien go napisa lub odpowiada ustnie z obowi zuj cego na sprawdzianie dziełu w terminie uzgodnionym z nauczycielem, jednak nie pó niej ni dwa tygodnie od powrotu po usprawiedliwionej nieobecno ci.
7. Ucze , który otrzymał ocen niedostateczn ze sprawdzianu, ma prawo j poprawi w terminie ustalonym z nauczycielem, jednak nie pó niej ni dwa tygodnie od dnia oddania prac pisemnych. Je li ucze nie napisał sprawdzianu w oznaczonym terminie jest to oznaczone „-”
8. Ucze mo e poprawia dan ocen niedostateczn tylko raz.
9. Ocena otrzymana za popraw sprawdzianu jest wpisana do dziennika.
10. Ucze ma prawo poprawi niesatysfakcjonuj c jego ocen ze sprawdzianu w uzasadnionych przypadkach.
11. Ucze , który nie poprawił pracy w uzgodnionym terminie traci prawo do nast pnych poprawek.
12. Ucze nie ma mo liwo ci poprawiania prac na dwa tygodnie przed klasyfikacj .
13. Ucze otrzymuje sprawdzony, oceniony sprawdzian do wgl du.
14. Sprawdzony i poprawiony sprawdzian ucznia znajduje si b dzie u nauczyciela. Rodzice lub opiekunowie maj mo liwo wgl du do tych prac podczas zebra z rodzicami lub indywidualnych spotka z nauczycielami.
15. Kartkówki obejmuj materiał z dwóch ostatnich lekcji, nie musz by poprzedzone wpisem w dzienniku i nie podlegaj poprawie.
16. Ucze ma prawo dwa raz w semestrze zgłosi nieprzygotowanie do lekcji. Je li ucze nie zgłosi faktu nieprzygotowania, b d braku zadania domowego na pocz tku lekcji, otrzymuje ocen niedostateczn .
17. Brak pracy domowej, zeszytu wicze , b d przyborów potrzebnych na lekcji jest równoznaczne z nieprzygotowaniem do lekcji.
18. Ucze ma prawo do informacji i uzasadnienia ka dej otrzymanej oceny.
19. Ucze jest zobowi zany na bie co prowadzi zeszyt przedmiotowy, zeszyt wicze . Notatki – w razie nieobecno ci na lekcji , nale y jak najszybciej uzupełni (od jednego do siedmiu dni w przypadku dłu szej nieobecno ci).
20. Zeszyt, wiczenia prowadzone estetycznie, pismo powinno by czytelne.
21. Zeszyt lub wiczenia podlegaj kontroli i ocenie raz w semestrze (estetyka, prace domowe, oznaczenia rysunków, poprawno ortograficzna –

- ilość błędów nie wpływa na ocenę za zeszyt).
22. Oceniana będzie tak, jeśli aktywność za pomocą plusów (trzy plusy są równoznaczne z oceną bardzo dobrą). Brak kompletu plusów przenosi je na następną półrocze.
 23. Uczeń ma prawo do obniżenia wobec niego wymagań programowych na podstawie orzeczenia poradni specjalistycznej oraz Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej.

II OBSZARY AKTYWNOŚCI UCZNIÓW

1. Całościowe postrzeganie rzeczywistości przyrodniczej.
2. Obserwowanie przyrodniczych składników środowiska i ich opis.
3. Gromadzenie i interpretowanie wiedzy koniecznej do opisu zjawisk przyrodniczych.
4. Rozpoznawanie stanów fizjologicznych organizmu człowieka. Dbanie o zdrowie przez stosowanie zasad i korzystanie z różnych form rekreacji.
5. Dostrzeganie walorów przyrodniczych najbliższego regionu, znajomość prawnie chronionych obiektów i obszarów przyrodniczych. Rozpoznawanie z wykorzystaniem atlasów, prostych kluczy pospolitych gatunków roślin i zwierząt.
6. Dostrzeganie zależności między czynnikami środowiska przyrodniczego i kulturowego.
7. Wyjaśnianie zjawisk fizycznych i astronomicznych.
8. Obserwowanie i identyfikowanie różnorodnych substancji i procesów chemicznych w najbliższym otoczeniu.
9. Dostrzeganie wpływu działalności człowieka na środowisko przyrodnicze.
10. Orientowanie się w terenie.
11. Czytanie i interpretowanie map, wykresów i tabeli.
12. Stosowanie wiedzy przedmiotowej w sytuacjach praktycznych.
13. Praca projektowa – abstrakcyjne myślenie, sposób ujęcia zagadnienia.
14. Aktywność na lekcjach.
15. Samodzielna praca na lekcjach.
16. Umiejętność pracy w grupie.
17. Wkład pracy i możliwości ucznia.

III SPOSÓB WYSTAWIANIA OCENY RÓDROZNEJ I ROCZNEJ.

Oceny półroczne i roczne nie są średnią arytmetyczną ocen częściowych. Brane są pod uwagę oceny ucznia ze wszystkich możliwych obszarów aktywności, jednak „waga” poszczególnych ocen nie jest taka sama. Największe znaczenie mają oceny uzyskane ze sprawdzianów – waga 3, kartkówek i odpowiedzi ustnych – waga 2, a w następnej kolejności oceny za pracę ucznia na lekcji i w domu oraz prowadzenie zeszytu i inne formy jego aktywności – waga 1.

Wymagania edukacyjne do działań – *Tajemnice przyrody*. Klasa IV

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczni : Uczni :	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczni : Uczni :	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczni : Uczni :	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczni : Uczni :	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczni : Uczni :
Dział 1. Poznajemy warsztat przyrodnika				
Treści nauczania (wymagania szczegółowe) z podstawy programowej: I.1, I.2, I.3, I.4, I.5, I.6, II.1, II.2, VI.1, VI.2				
wymienia składniki przyrody nieożywionej i ożywionej (A); podaje trzy przykłady wytworów działalności człowieka (A); wymienia zmysły człowieka (A); wymienia źródła informacji o przyrodzie (A); wyjaśnia, czym jest obserwacja, a czym doświadczenie (B); podaje nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji w terenie (A); podaje nazwy głównych kierunków geograficznych (A); odszukuje na planie lub mapie wskazany obiekt (D)	opisuje rolę poszczególnych zmysłów w poznawaniu świata (B); przyporządkowuje przyrządy do obserwowanego obiektu (C); wyjaśnia, co to jest widnokres (B); wyznacza kierunki geograficzne za pomocą kompasu rysuje róglównych i po równych kierunków geograficznych (B); rozpoznaje obiekty w terenie przedstawione na planie i opisuje je za pomocą znaków kartograficznych (C); określa położenie innych obiektów na mapie w stosunku do podanego obiektu (C); oblicza wymiary biurka w skali 1 : 10 (C);	wymienia cechy ożywionych składników przyrody (A); wyjaśnia znaczenie obserwacji w poznawaniu przyrody (B); opisuje etapy doświadczenia (A); podpisuje na schemacie poszczególne części mikroskopu (C); opisuje sposób wyznaczania kierunku geograficznego za pomocą gnomonu (C); opisuje budowę kompasu (A); wyjaśnia zasady tworzenia nazw kierunków po równych (B); oblicza rzeczywiste wymiary przedmiotu przedstawionego w różnych skalach (D); wyjaśnia, na czym polega orientowanie mapy (B)	planuje obserwację dowolnego obiektu lub organizmu w terenie (D); określa przeznaczenie poszczególnych części mikroskopu (C); opisuje sposób przygotowania obiektu do obserwacji mikroskopowej (B); porównuje sposoby wyznaczania kierunków geograficznych za pomocą kompasu i gnomonu (C)	wyjaśnia, w jaki sposób zmiana jednego składnika przyrody może wpłynąć na pozostałe wybrane składniki (B); planuje i prowadzi doświadczenie (D); wyjaśnia, dlaczego do niektórych doświadczeń należy używać dwóch zestawów (D); wymienia nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji (odległych obiektów, gólin) (B); opisuje sposób wyznaczania kierunku północnego za pomocą Gwiazdy Polarnej oraz innych obiektów w otoczeniu (B)
Dział 2. Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze				
Treści nauczania (wymagania szczegółowe) z podstawy programowej: II.9, II.10, II.11, III.1, III.2, III.3, III.4, III.5, III.6, V.3				
wymienia stany skupienia,	podaje przykłady ciał	wyjaśnia, popiera je	klasyfikuje ciała stałe ze	opisuje obieg wody

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Ucze :	<u>Wymagania podstawowe</u> (ocena dostateczna). Ucze :	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Ucze :	<u>Wymagania dopełniające</u> (ocena bardzo dobra). Ucze :	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Ucze :
<p>w których występują substancje (A); podaje przykłady ciał plastycznych, kruchych i sprężystych w swoim otoczeniu (C); podaje przykłady występowania wody w różnych stanach skupienia (B); odczytuje wskazania termometru (C); podaje nazwy przemian stanów skupienia wody (B); wymienia składniki pogody (A); rozpoznaje rodzaje opadów (C); wymienia przyrządy służące do obserwacji meteorologicznych (A); odczytuje symbole umieszczone na mapie pogody (C); wyjaśnia pojęcia: wschód Słońca, górowanie, zachód Słońca (B); wymienia daty rozpoczęcia kalendarzowych pór roku (A); podaje przykłady zmian zachodzących w przyrodzie ożywionej</p>	<p>stałych, cieczy i gazów (C); wyjaśnia zasad działania termometru cieczowego (B); zapisuje temperatur dodatni i ujemni (C); opisuje, w jakich warunkach zachodzi topnienie, krzepnięcie parowanie i skraplanie (A); wyjaśnia pojęcia: <i>pogoda, upał, przymrozek, mróz</i> (B); podaje nazwy osadów atmosferycznych (B); opisuje pozornie w drówe Słońca nad widnokręgiem, uwzględniając zmiany długości cienia (B); wyjaśnia pojęcia: <i>równonoc jesienna, równonoc wiosenna, przesilenie letnie, przesilenie zimowe</i> (B); opisuje cechy pogody w poszczególnych porach roku (B)</p>	<p>przykładami, na czym polega zjawisko rozszerzalności cieplnej (B); wymienia czynniki wpływające na szybkość parowania (A); opisuje sposób powstawania chmur (B); wyjaśnia, czym jest ciśnienie atmosferyczne (B); wyjaśnia, jak powstaje wiatr (B); określa aktualne zachmurzenie (C); i przyporządkowuje trzech przyrządów do rodzajów obserwacji meteorologicznych (C); opisuje zmiany temperatury powietrza w ciągu dnia w zależności od wysokości Słońca nad widnokręgiem (B); opisuje zmiany w pozornej w drówe Słońca nad widnokręgiem w poszczególnych porach roku (B)</p>	<p>względnie na właściwość (B); porównuje właściwości fizyczne ciał stałych, cieczy i gazów (C); podpisuje na mapie kierunek wiatru (C); wykazuje związek pomiędzy porami roku a występowaniem określonego rodzaju opadów i osadów (D); opisuje zmiany długości cienia w ciągu dnia (B); porównuje wysokość Słońca nad widnokręgiem w południe oraz długość cienia w poszczególnych porach roku (C)</p>	<p>w przyrodzie (B); wyjaśnia różnice między opadami a osadami atmosferycznymi (D); wymienia fenologiczne pory roku, czyli te, które wyróżniają się na podstawie fazy rozwoju roślinności (A)</p>

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Ucze :	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Ucze :	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Ucze :	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Ucze :	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Ucze :
w poszczególnych porach roku (C)				
Dział 3. Poznajemy świat organizmów Treści nauczania (wymagania szczegółowe) z podstawy programowej: I.4, IV.1, VI.6, VI.1, VI.7, VI.9				
<p>opisuje trzy wybrane czynności życiowe organizmów (B); wyjaśnia pojęcie <i>organizm</i> <i>jednokomórkowy</i>, <i>organizm wielokomórkowy</i> (B); wyjaśnia pojęcia: <i>organizm samowyżywny</i>, <i>organizm cudzożywny</i> (B); wymienia, na podstawie ilustracji, charakterystyczne cechy drapieżników (B); układa łańcuch pokarmowy z podanych organizmów (C); wymienia korzyści płynące z uprawy roślin w domu i w ogrodzie (A); podaje przykłady zwierząt hodowanych przez człowieka (B)</p>	<p>wymienia czynności życiowe organizmów (A); podaje nazwy królestw organizmów (A); podaje przykłady organizmów roślinnych i zwierzęcych (B); wyjaśnia, na czym polega wszystkożerność (B); wyjaśnia, czym są zależności pokarmowe (B); podaje nazwy ogniw łańcucha pokarmowego (A); podaje przykłady dzikich zwierząt żyjących w mieście (A)</p>	<p>opisuje hierarchiczną budowę organizmów wielokomórkowych (B); charakteryzuje czynności życiowe organizmów (C); opisuje cechy przedstawicieli poszczególnych królestw organizmów (B); przyporządkowuje podane organizmy do grup troficznych (samowyżywne, cudzożywne) (B); wymienia cechy roślin (B); wymienia przedstawicieli pasożytów (B); wyjaśnia, co to jest sieć pokarmowa (B); wyjaśnia, jakie znaczenie ma znajomość wymagań życiowych uprawianych roślin (B); wyjaśnia, dlaczego nie wszystkie zwierzęta mogą być hodowane w domu (B)</p>	<p>opisuje sposób wytwarzania pokarmu przez rośliny (B); określa rolę, jaką odgrywają w przyrodzie zwierzęta odżywiające się szczątkami glebowymi (C); wyjaśnia, na czym polega pasożytnictwo (B); opisuje szkodliwość zwierząt zamieszkujących nasze domy (przykłady) (C)</p>	<p>uzasadnia potrzebę klasyfikacji organizmów (C); charakteryzuje wirusy (C); podaje przykłady pasożytnictwa w świecie roślin, grzybów, bakterii i protistów (B); podaje przykłady obrony przed wrogami w świecie roślin i zwierząt (C); wymienia nazwy kilku roślin leczniczych uprawianych w domu lub w ogrodzie (B)</p>

Wymagania konieczne (ocena dopuszczaj ca). Ucze :	<u>Wymagania podstawowe</u> (ocena dostateczna). Ucze :	Wymagania rozszerzaj ce (ocena dobra). Ucze :	<u>Wymagania dopełniaj ce</u> (ocena bardzo dobra). Ucze :	Wymagania wykraczaj ce (ocena celuj ca). Ucze :
Dział 4. Odkrywamy tajemnice ciała człowieka				
Tre ci nauczania (wymagania szczegółowe) z podstawy programowej: IV.1, IV.2, IV.3, IV.4, IV.5, IV.6, V.10				
<p>wymienia składniki pokarmowe (A); opisuje znaczenie wody dla organizmu (B); wyja nia, dlaczego nale y dokładnie u pokarm (B); uzasadnia konieczno mycia r k przed ka dym posiłkiem (C); podpisuje na schemacie elementy szkieletu oraz narz dy układów: pokarmowego, krwiono nego, oddechowego, nerwowego, ruchu i rozrodczego (C); wymienia zasady higieny poznanych układów (A); na rysunku powskazuje narz dy zmysłów (C); rozpoznaje na ilustracji komórki rozrodcze: m sk i e sk (C); wyja nia poj cie <i>zapłodnienie</i> (B); podaje przykłady zmian w organizmie wiadczych o rozpocz cie okresu dojrzewania (A); podaje</p>	<p>podaje przykłady produktów spo ywczych bogatych w białka, cukry, tłuszcze, witaminy (B); opisuje rol poszczególnych układów(B); wymienia trzy funkcje szkieletu (A); opisuje rol poszczególnych narz dów zmysłów (B) wyja nia poj cie <i>ci a</i> (B); wymienia zmiany fizyczne zachodz ce w okresie dojrzewania u dziewcz t i chłopców (B); omawia zasady higieny, których nale y przestrzega w okresie dojrzewania (B)</p>	<p>opisuje rol składników pokarmowych w organizmie (B); wyja nia poj cie <i>trawienie</i> (B); opisuje drog pokarmu w organizmie (B); proponuje zestaw prostych wicze poprawiaj cych funkcjonowanie układu krwiono nego (D); opisuje budow poszczególnych narz dów układu oddechowego, pokarmowego, krwiono nego, rozrodczego, nerwowego oraz układu ruchu (B); rozró nia rodzaje poł cze ko ci (C); podaje nazwy najwi kszych stawów wyst puj cych w organizmie człowieka (A); wskazuje na planszy elementy budow oka i ucha (C); opisuje zmiany psychiczne zachodz ce w okresie dojrzewania (B)</p>	<p>wyja nia rol enzymów trawiennych (B); wskazuje narz dy, w których zachodzi mechaniczne i chemiczne przekształcanie pokarmu (B); wyja nia, na czym polega współdziałanie układów: pokarmowego, oddechowego i krwiono nego (C); opisuje wymian gazow zachodz c w płucach (B); wymienia zadania mózgu (B); wyja nia, w jaki sposób układ nerwowy odbiera informacje z otoczenia (B); uzasadnia, e układ nerwowy koordynuje prac wszystkich narz dów zmysłów (D); opisuje rozwój nowego organizmu (B)</p>	<p>opisuje rol narz dów wspomagaj cych trawienie (B); wymienia czynniki, które mog szkodliwie wpłyn na funkcjonowanie w troby lub trzustki (A); charakteryzuje rol poszczególnych składników krwi (B); wyja nia, dlaczego w okresie szkolnym nale y szczególnie dba o prawidłow postaw (B);</p>

Wymagania konieczne (ocena dopuszczaj ca). Ucze :	<u>Wymagania podstawowe</u> (ocena dostateczna). Ucze :	Wymagania rozszerzaj ce (ocena dobra). Ucze :	<u>Wymagania dopełniaj ce</u> (ocena bardzo dobra). Ucze :	Wymagania wykraczaj ce (ocena celuj ca). Ucze :
przykłady zmian w funkcjonowaniu skóry w okresie dojrzewania (B)				
Dział 5. Odkrywamy tajemnice zdrowia Tre ci nauczania (wymagania szczegółowe) z podstawy programowej: V.1, V.2, V.4, V.5, V.6, V.7, V.8, V.9, V.10				
wymienia zasady zdrowego stylu ycia (A); wyja nia, dlaczego wa na jest czysto r k (B); wymienia drogi wnikania do organizmu człowieka drobnoustrojów chorobotwórczych (A); wymienia dwie zasady bezpiecze stwa podczas zabaw na wie ym powietrzu (A); wymienia numery telefonów alarmowych (A); wymienia zasady, których przestrzeganie pozwoli unikn chorób zaka nych (B); podaje przykłady zjawisk pogodowych, które mog stanowi zagro enie (B); okre la sposób post powania po u dzeniu (A); podaje przykłady rodków czysto ci, które stwarzaj	podaje zasady prawidłowego od ywiania (A); wyja nia, dlaczego nale y dba o higien skóry (B); podaje przykłady wypoczynku czynnego i biernego (B); wymienia przyczyny chorób zaka nych (A); opisuje przyczyny zatra (B); opisuje zasady post powania w czasie burzy (B); podaje przykłady truj cych ro lin hodowanych w domu (A); opisuje zasady udzielania pierwszej pomocy w przypadku skalecze i otar (C); podaje przykłady substancji, które mog uzale nia (B); podaje przykłady sytuacji, w których nale y zachowa si asertywnie (C); prezentuje wła ciwe	wyja nia rol aktywno ci fizycznej w zachowaniu zdrowia (B); opisuje sposób piel gnacji skóry ze szczególnym uwzgl dnieniem okresu dojrzewania (C); wyja nia, na czym polega higiena jamy ustnej (B); wyja nia, czym s szczepionki (B); wymienia objawy zatra pokarmowych ze szczególnym uwzgl dnieniem zatra grzybami (B); uzasadnia celowo umieszczenia symboli na opakowaniach substancji niebezpiecznych (C); wyja nia, na czym polega palenie bierne (B); wymienia skutki przyjmowania narkotyków (B); uzasadnia	wyja nia, czym jest zdrowy styl ycia (B); opisuje skutki niewła ciwego od ywiania si (B); opisuje skutki niedoboru i nadmiernego spo ycia poszczególnych składników pokarmowych (B); wyja nia, na czym polega higiena osobista (B); opisuje objawy wybranych chorób zaka nych (B); charakteryzuje paso ty wewn trzne człowieka (C); wymienia drobnoustroje mog ce wnika do organizmu przez uszkodzon skór (B); opisuje sposób post powania po uk szeniu przez mij (B); opisuje zasady post powania w przypadku oparze (C);	wyja nia istot działania szczepionek (B); wyja nia, dlaczego nale y rozs dne korzysta z k pieli słonecznych i solariów (B); wymienia sposoby pomocy osobom uzale nionym (B); podaje przykłady profilaktyki chorób nowotworowych (B)

Wymagania konieczne (ocena dopuszczaj ca). Ucze :	<u>Wymagania podstawowe</u> (ocena dostateczna). Ucze :	Wymagania rozszerzaj ce (ocena dobra). Ucze :	<u>Wymagania dopełniaj ce</u> (ocena bardzo dobra). Ucze :	Wymagania wykraczaj ce (ocena celuj ca). Ucze :
zagro enie dla zdrowia (A); podaje przynajmniej dwa przykłady negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu na organizm człowieka (B); wyja nia, czym jest asertywno (B)	zachowanie asertywne w wybranej sytuacji (C)	konieczno zachowa asertywnych (D)	podaje przykłady dziko rosn cych ro lin truj cych (D); wyja nia, czym jest uzale nienie (B);	
Dział 6. Poznajemy krajobraz najbli szej okolicy Tre ci nauczania (wymagania szczegółowe) z podstawy programowej: II.3, II.4, II.5, II.6, II.7, II.8, VI.1, VI.2, VI.3, VI.4, VI.5, VII.1, VII.2, VII.3, VII.4, VII.5, VII.6, VII.7, VII.8				
wyja nia poj cie <i>krajobraz</i> (B); wymienia składniki, które nale y uwzgl dni , opisuj c krajobraz (A); wymienia nazwy krajobrazów kulturowych (A); rozpoznaje na ilustracji wzniesienia i zagł bienia (C); wymienia nazwy grup skał (A); podaje przykłady wód słonych (B); wymienia trzy formy ochrony przyrody w Polsce (A); podaje przykłady ogranicze obowi zuj cych na obszarach chronionych (B); wyja nia, na czym	wyja nia, do czego odnosz si nazwy krajobrazów (B); podpisuje na rysunku elementy wzniesienia (C); podaje po jednym przykładzie skał nale cych do poszczególnych grup (B); wyja nia, czym jest próchnica (B); wyja nia poj cia: <i>wody słodkie</i> , <i>wody stone</i> (B); wymienia rodzaje wód powierzchniowych (A); podaje przykłady zmian w krajobrazach kulturowych (B); wyja nia czym s parki narodowe i pomniki	rozpoznaje na zdj ciach rodzaje krajobrazów (C); opisuje cechy poszczególnych krajobrazów kulturowych (B); opisuje wkl słe formy terenu (B); opisuje budow skał litych, zwi złych i lu nych (C); na podstawie ilustracji rozró nia rodzaje wód stoj cych i płyn cych (C); opisuje zmiany w krajobrazie najbli szej okolicy wynikaj ce z rozwoju rolnictwa lub zwi zane z rozwojem przemysłu (C); wyja nia cel ochrony przyrody (B);	klasyfikuje wzniesienia na podstawie ich wysoko ci (A); podpisuje na rysunku elementy doliny (B); opisuje proces powstawania i rol gleby (B); opisuje, jak powstaj bagna (B); charakteryzuje rodzaje wód płyn cych (B); podaje przykłady działalno ci człowieka w najbli szej okolicy, które prowadz do przekształcenia krajobrazu (B); wyja nia pochodzenie nazwy swojej miejscowo ci lub osiedla (D); wskazuje ró nice mi dzy parkiem	wymienia nazwy: najdłu szej rzeki, najwi kszego jeziora, najwi kszej gł bi oceanicznej (A); podaje przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu rzek na ycie i gospodark człowieka (B); wyja nia, w jakich warunkach powstaj lodowce (B); podaje przykłady wyst powania lodowców na Ziemi (B)

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Ucze :	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Ucze :	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Ucze :	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Ucze :	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Ucze :
polega ochrona ciska (B)	przyrody (B); opisuje sposób zachowania się na obszarach chronionych (B)	wyjaśnia czym są rezerваты przyrody (B) wyjaśnia różnice między ochroną ciska a ochroną czynną (B)	narodowym a parkiem krajobrazowym (C)	
Dział 7. Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na lądzie Treści nauczania (wymagania szczegółowe) z podstawy programowej: VI.5, VI.7, VI.11, VI.8, VI.7, VI.6, VI.13, VI.10				
wymienia przystosowania ryb do życia w wodzie (A); opisuje schemat rzeki, wymieniając: źródło, bieg górny, środkowy, dolny, ujście (C); podpisuje, np. na schematycznym rysunku, strefy życia w jeziorze (C); podaje przykłady organizmów żyjących w poszczególnych strefach jeziora (B); wymienia czynniki warunkujące życie na lądzie (A); opisuje przystosowania zwierząt do zmian temperatury (C); wpisuje na schemacie warstwy lasu (C); przyporządkowuje po dwa gatunki organizmów do poszczególnych warstw lasu (C); opisuje zasady	opisuje, popierając przykładami, przystosowania zwierząt do życia w wodzie (C); opisuje, popierając przykładami, przystosowania roślin do ruchu wody (C); podaje nazwy organizmów żyjących w biegu górnym, środkowym i dolnym rzeki (B) podaje przykłady roślin strefy przybrzeżnej jeziora (A); wskazuje przystosowania roślin do ochrony przed niekorzystną (zbyt niską lub zbyt wysoką) temperaturą (C); wymienia nazwy przykładowych organizmów żyjących	wymienia cechy, którymi różni się poszczególne odcinki rzeki (B); opisuje przystosowania organizmów żyjących w biegu górnym, środkowym i dolnym rzeki (C); charakteryzuje przystosowania roślinności strefy przybrzeżnej jeziora (B); charakteryzuje przystosowania ptaków i ssaków do życia w strefie przybrzeżnej (C); charakteryzuje przystosowania roślin i zwierząt zabezpieczające przed utratą wody (C); opisuje sposoby wymiany gazowej u zwierząt lądowych (C); opisuje wymagania środowiskowe	porównuje świat roślin i zwierząt w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki (C); wyjaśnia pojęcie <i>plankton</i> (B); układa z poznanych organizmów łańcuch pokarmowy występujący w jeziorze (C); charakteryzuje wymianę gazową u roślin (C); opisuje przystosowania roślin do wykorzystania światła (B); charakteryzuje poszczególne warstwy lasu, uwzględniając czynniki abiotyczne oraz rośliny i zwierzęta żyjące w tych warstwach (D); podaje przykłady drzew rosnących w lasach liściastych, iglastych i mieszanych (B);	opisuje przystosowania dwóch–trzech gatunków zwierząt lub roślin do życia w ekstremalnych warunkach lądowych (C); charakteryzuje bory, grzyby, łęgi i buczyny (C); wyjaśnia, czym jest walka biologiczna (B); wymienia korzyści i zagrożenia wynikające ze stosowania chemicznych środków zwalczających szkodniki (B)

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Ucze :	<u>Wymagania podstawowe</u> (ocena dostateczna). Ucze :	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Ucze :	<u>Wymagania dopełniające</u> (ocena bardzo dobra). Ucze :	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Ucze :
<p>zachowania się w lesie (B); rozpoznaje na ilustracji dwa drzewa iglaste i dwa drzewa liściaste (C); wyjaśnia znaczenie lasu dla ludzi (B); wyjaśnia, dlaczego nie wolno wypalać traw (B); podaje nazwy zbóż uprawianych na polach (A); podaje przykłady warzyw uprawianych na polach (A); wymienia dwa szkodniki upraw polowych (A);</p>	<p>w poszczególnych warstwach lasu (B); porównuje wygląd igieł sosny i wierka (C); wymienia cechy lasu (B); wymienia zwierzęta mieszkające na lasie i erują ce na niej (A); opisuje sposoby wykorzystywania roślin zbożowych (B); uzupełnia brakujące ogniwa w łańcuchach pokarmowych organizmów żyjących na polu (C)</p>	<p>wybranych gatunków zwierząt żyjących w poszczególnych warstwach lasu (C); porównuje drzewa liściaste z iglastymi (C); rozpoznaje rosnące w Polsce rośliny iglaste i pospolite drzewa liściaste (B) rozpoznaje pięć gatunków roślin występujących na lasie (C); przedstawia, w formie łańcucha pokarmowego, proste zależności pokarmowe między poznanymi organizmami żyjącymi na lasie (C); wyjaśnia, czym różni się zboża ozime i jare (B); wymienia sprzymierzeńców człowieka w walce ze szkodnikami upraw polowych (B)</p>	<p>przyporządkowuje nazwy gatunków roślin do charakterystycznych barw lasu (C); uzasadnia, dlaczego las jest środowiskiem życia wielu zwierząt (C); przykłady innych upraw nielubianych, warzywa, drzewa i krzewy owocowe, wskazując sposoby ich wykorzystywania (B); przedstawia zależności występujące na polu w formie co najmniej dwóch łańcuchów pokarmowych (C)</p>	